

Chambre des Représentants

SESSION 1970-1971.

11 JUIN 1971.

PROPOSITION DE LOI

modifiant les articles 228 et 296 du Code civil,
relatifs au délai de remariage après divorce.

AMENDEMENTS PRESENTES PAR M. HAVELANGE.

Article premier.

Remplacer cet article par ce qui suit :

« L'article 228, alinéa 4, du Code civil est remplacé par ce qui suit :

» A l'impossibilité physique est assimilé le fait qu'au cours de la procédure en divorce ou en séparation de corps dont le précédent mariage a fait l'objet, la femme a été autorisée à avoir une résidence distincte.

» A défaut d'une telle autorisation, mais pour autant qu'il existe un motif sérieux, il pourra en être de même si le procès-verbal prévu à l'article 1258 du Code judiciaire a été dressé. »

Art. 2.

Au premier alinéa, sixième ligne, supprimer les mots « ou s'il y a motif grave, ».

JUSTIFICATION.

L'article 228 du Code civil prévoit, en son alinéa 1, une règle générale en vertu de laquelle le délai de viduité de 300 jours doit être respecté et qu'il ne prend cours qu'à partir de la dissolution du mariage précédent.

Cette règle est ensuite assouplie aux alinéas 2, 3 et 4, en ce sens que le délai de 300 jours peut prendre cours à partir soit de l'accouchement, soit du moment où les époux se sont trouvés dans l'impossibilité physi-

Voir :

892 (1970-1971) :

— N° 1 : Proposition de loi.

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1970-1971.

11 JUNI 1971.

WETSVOORSTEL

tot wijziging van de artikelen 228 en 296 van het
Burgerlijk Wetboek betreffende de termijn om te
hertrouwen na een echtscheiding.

AMENDEMENTEN VOORGESTELD DOOR DE HEER HAVELANGE.

Artikel 1.

Dit artikel vervangen door wat volgt :

« Het vierde lid van artikel 228 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door wat volgt :

» Met natuurlijke onmogelijkheid wordt gelijkgesteld het feit dat de vrouw, tijdens de rechtspleging tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed betreffende het vorig huwelijk, gemachtigd werd om afzonderlijk verblijf te houden.

» Bij ontstentenis van een dergelijke machtiging kan dezelfde regel toegepast worden indien het in artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde proces-verbaal opgesteld werd voor zover echter daartoe een ernstige reden voorhanden is. »

Art. 2.

In het eerste lid, op de zesde en de zevende regel, de woorden « of wanneer er gewichtige redenen voor zijn » weglaten.

VERANTWOORDING.

Het eerste lid van artikel 228 van het Burgerlijk Wetboek stelt een algemene regel, volgens welke de termijn van 300 dagen, waarbinnen de vrouw niet mag hertrouwen, dient te worden nageleefd en volgens welke deze termijn slechts ingaat vanaf de ontbinding van het vorige huwelijk.

Deze regel wordt vervolgens soepeler gemaakt in het tweede, het derde en het vierde lid, daar de termijn van 300 dagen kan ingaan hetzij vanaf de bevalling, hetzij vanaf het ogenblik waarop de echtgenoten in de

Zie :

892 (1970-1971) :

— N° 1 : Wetsvoorstel.

que de cohabiter, soit encore, à partir du moment où une décision judiciaire, intervenue dans le cadre d'une procédure en divorce, a autorisé la femme à avoir une résidence distincte. Chacune de ces hypothèses, répétons-le, implique que la séparation des époux ait duré au moins 300 jours.

L'article 228, alinéa 4, est rédigé de manière peu heureuse en ce sens qu'il ne met pas explicitement sur un pied d'égalité la femme qui divorce par consentement mutuel avec celle qui divorce pour cause déterminée.

A cet égard, la proposition de loi est donc excellente. Toutefois, la proposition a également pour objet, en dehors des conditions prévues aux alinéas 3 et 4 de l'article 228 du Code civil, de permettre à la femme d'être autorisée à se remarier « pour motif grave » — entendez par là lorsque la femme est enceinte — lorsque celle-ci, dans le cadre de la procédure en divorce, aurait négligé de demander l'autorisation de résider séparément.

Ceci pourrait avoir pour conséquence de voir une femme, divorcée dans un délai de moins de 300 jours, être autorisée à se remarier « pour motif grave » alors que, à l'époque de la conception, elle vivait encore avec son mari. Pareille conséquence est en contradiction avec la règle générale qui impose un délai de viduité de 300 jours à tout le moins à partir du moment où la femme a été autorisée à avoir une résidence distincte et qui déclare non recevable toute demande de remariage lorsqu'il y a eu réunion de fait entre les époux. Enfin, pourquoi parler de « motif grave » — expression généralement utilisée pour sanctionner un conflit entre époux — alors qu'il s'agira le plus souvent de la naissance attendue d'un enfant ou d'un autre motif digne d'intérêt. C'est pourquoi nous préconisons les termes « motif sérieux ».

Pour répondre au vœu des auteurs de la proposition, il convient que les époux se soient trouvés dans l'impossibilité morale de cohabiter à l'époque présumée de la conception, de telle sorte que l'on soit assuré qu'à partir de cette époque jusqu'à la date prévue pour la naissance, un délai de 300 jours se soit écoulé. Tenant compte de la loi du 10 février 1958 en matière de divorce, il nous paraît que le point de départ du délai peut se situer au moment où est dressé le procès-verbal prévu à l'article 228 du Code civil.

D'aucuns soutiennent — à tort nous semble-t-il — que l'article 298 du Code civil permettrait au juge d'autoriser la femme à se remarier dans un délai inférieur à celui fixé par l'article 228 du Code civil et sans devoir respecter les conditions prévues par cet article. En effet, l'article 298 du Code civil fixe un « délai sanction » de trois ans qui ne peut être qu'abrégé et non pas supprimé. La jurisprudence n'a jamais admis, à notre connaissance, dans le cadre de cet article, que le délai de 300 jours prévu à l'article 228 du Code civil ne soit pas respecté.

Ajoutons que cet article 298 du Code civil nous paraît ne plus avoir sa raison d'être, alors que tout est mis en œuvre, actuellement, pour permettre aux époux divorcés de s'intégrer dans l'ordre social et familial, pour le plus grand intérêt des enfants.

natuurlijke onmogelijkheid geweest zijn om gemeenschap te hebben, hetzij nog vanaf het ogenblik waarop de vrouw krachtens een in het kader van een echtscheidingsprocedure genomen rechterlijke beslissing gemachtigd werd om afzonderlijk verblijf te houden. Zoals wij reeds zegden, impliceert elk van deze hypothesen dat de scheiding tussen de echtgenoten minstens 300 dagen heeft geduurd.

De redactie van artikel 228, vierde lid is niet erg gelukkig, daar de vrouw die uit de echt scheidt bij onderlinge toestemming niet expliciet gelijkgesteld wordt met de vrouw die uit de echt scheidt op grond van bepaalde feiten.

In dat opzicht is het wetsvoorstel uitstekend. Doc het voorstel heeft ook tot doel de vrouw in staat te stellen om, buiten de in het derde en het vierde lid van artikel 228 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde voorwaarden, machtiging te krijgen om een nieuw huwelijk aan te gaan « om een gewichtige reden », waaronder moeten worden verstaan dat ze zwanger is ofwel dat ze, tijdens de echtscheidingsprocedure, nagelaten heeft machtiging te vragen om afzonderlijk verblijf te houden.

Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat een vrouw minder dan 300 dagen na haar echtscheiding « om een gewichtige reden » machtiging zou kunnen krijgen om een nieuw huwelijk aan te gaan, terwijl ze op het ogenblik van de bevruchting nog met haar echtgenoot leefde! Een dergelijke toestand zou in strijd zijn met de algemene regel, volgens welke de vrouw niet opnieuw in het huwelijk mag treden dan 300 dagen na de datum waarop zij gemachtigd werd afzonderlijk verblijf te houden en volgens welke het verzoek om een nieuw huwelijk aan te gaan niet ontvankelijk is indien de echtgenoten feitelijk herenigd zijn geweest. Ten slotte, waarom gewagen van « gewichtige reden » — welke uitdrukking doorgaans wordt gebruikt om aan te duiden dat er een conflictsituatie bestaat tussen de echtgenoten — ofschoon het meestal zal gaan om de verwachte geboorte van een kind of om een andere reden die bijzondere aandacht verdient! Daarom stellen wij voor dat van een « ernstige reden » wordt gewaagd.

Om aan de wens van de auteurs van het voorstel te beantwoorden, moeten de echtgenoten in de morele onmogelijkheid verkeerd hebben om gemeenschap te hebben op het vermoedelijke tijdstip van de bevruchting, zodat er zekerheid bestaat dat er een termijn van 300 dagen verlopen is tussen dat tijdstip en de voor de geboorte voorziene datum. Rekening houdend met de wet van 10 februari 1958 inzake ontkenning van vaderschap komt het ons voor dat het ogenblik waarop de termijn ingaat, samenvalt met het ogenblik waarop het in artikel 228 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde proces-verbaal wordt opgesteld.

Sommigen beweren, ten onrechte naar het ons voorkomt, dat de rechter in artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek de bevoegdheid zou kunnen putten om de vrouw te machtigen om een nieuw huwelijk aan te gaan binnen een kortere termijn dan in artikel 228 van het Burgerlijk Wetboek is bepaald en zonder de in dat artikel omschreven voorwaarden na te leven. De termijn waarvan sprake in artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek is immers een « straftermijn » van drie jaar, die wel verkort, maar niet opgeheven kan worden. Voor zover ons bekend, heeft de rechtspraak in het kader van dit artikel nooit aanvaard dat de in artikel 228 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde termijn niet werd nageleefd.

Er zij aan toegevoegd dat artikel 298, naar het ons voorkomt, geen reden van bestaan meer heeft, nu alles in het werk wordt gesteld om het de echtgenoten mogelijk te maken zich in de sociale en familiale orde in te schakelen in het belang van de kinderen.

P. HAVELANGE.